

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, belső-szolnokmegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Inczedy Sámuel nyúg. ezredes-elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök, Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklye-múzeum öre.



Boér János,

Szolnok-Dobokavármegye 1848—49. évi honvéd-egyletének elnöke.

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B.-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, **Beszterezéről:** Csernátoni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id. Degré Alajos, Gelich Richárd, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr., Pulszky Ferencz, Reiner Zsigmond dr., Szász Róbert, Szinnyey József id., Tisza László, Tokaji László, Torma Károly, **Csikszere-dából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K.-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas dr., Hegyesi Vilmos., Hory Béla, Jékey Aladár, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lövei Klára, Magyar Mihály, Márki Sándor dr., Mayer János, Sebesi Samu, Szádeczky Lajos dr., Veress Endre. K., Weress Sándor. **Losonezről:** Kovács Sándor. **Lugosról:** Dengi János dr., **Maros-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M.-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond **Nagy-Sajórol:** Sebestyén József. **Nagyváradról:** Hegyesi Márton, **Nyiregyhá-záról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele. **Sepsi-Szent-Görgyrol:** Várkonyi Endre. **Székely-Udvarhelyről:** Ugron Gábor, Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr., **Alsó-Szövát:** Dézsi Mihály **Tokajból:** Mezőssy László. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Váczirol:** Fornét Kornél. **Vizaknárol:** Szentkatolnai Bakk Endre. Rajzoló munkatárs: Nagy Gyula tanár. Fényképeztek: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetéseket is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-útczái üzletében.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ara negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt.

TARTALOM :

Az a három indítvány. (A honvédek segélyezése ügyében) Koós Ferencztől.	
Okmánytár:	
Bem levele és proklamációja 1848. deczember 18. Közli: Szabó Sámuel.	194
Kossuth Lajos a budai honvéd-szoborról és Hencziről.	196
Boér János, Szolnok-Dobokavármegye 1848—49. évi hon- véd-egyletének elnöke. Közli: Kádár József, a Tört. Lapok munkatársa. (Arczképpel.)	197
Pöhltenberg és a kápolnai csata. (Felelet a Klapka czá- folatára.) Zámbelli Lajos ezredestől	198
Október 6.	198
Levelezés:	
A szabadságharcz-szobor.	199
Honvéd-egyletek köréből:	
Az ungvári honvéd-egylet szervezkedése. — A beregmegyei honvéd-egylet nyilatkozata a szegedi gyűlés érdekében.	200
Halálozások:	
Ledeni Ambrózi Mihály. — Markovits István. — Reiner József	200
Szemle:	
Egy evangélikus lelkész fogsága	200
Az „Aranykönyv” adományai.	200
Boríték tartalom: Egész évre előfizettek. — Bekötési táblák. — Kérelem. Hirdetések.	

Az 1848—49. Tört. Lapokra előfizettek egész évre.
1892. évre.
(Folytatás.)

Bakonyi Samu ügyvéd, Berei Bartha Endre, Bizek
Armin gyógyszerész, Boré József, Farkas Árpád, Halmá

gyi Sándor kir. táblabíró, Homonnay Szilárd, Kereskedő
ifjak köre S.-Szent-György, László László, Lenkey István
48—49. honvéd százados, Mikó Árpád, Németh János
szolgabíró, Oriold Antal, Pogány Sándor, Pfeifer Ferencz,
br Radák Ádám, K. Sándor József, Sándor Lajos, Szabó
Ferencz plébános, Szalle József, Szász Károly ref. lel-
kész, Tassy Károly, dr. Veres Gyula ügyvéd, dr. Za.
Zsigmondy Ernő.

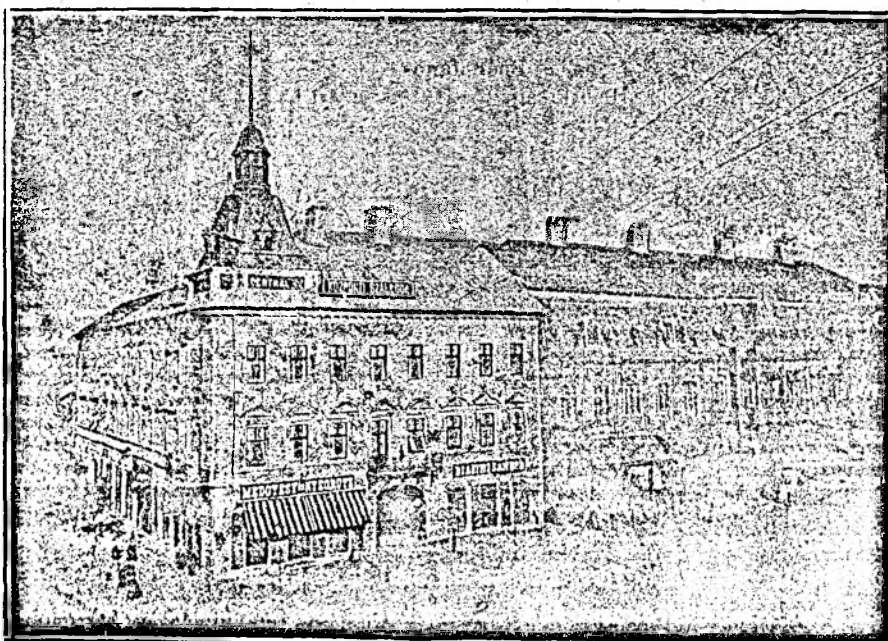
1893. évre.

Baranyai Mihály, Barabás András 48—49. honv.
hadnagy, Cserényi József, Dercsényi Ferencz földbirto-
kos, Duka Ferencz, Esztegár Kristóf, Jakabházi Dániel,
Jeddy Sándor, Kardos György, Kanyurszky József, Kiss
Ferencz 1848—49. honvéd-huszár, Kiss Zsigmond ügy-
véd, Khul József ügyvéd, Kaszinó Sz.-Udvarhely, Lenkey
István, Lészay Ferencz, Ludvig Tamás, Magyar Kaszinó
Hátszeg, Polgári olvasó-egylet Nyiregyháza, br. Radák
Ádám, Rády Ubáld, Szabó Ferencz plébános, Szabó La-
jos, Szalay Elek, Szentgyörgyi József, Székely egyleti
első takarékpénztár (fiók) Sz.-Keresztur, Takaró Ferencz,
Társalkodó-egylet Szamos-Ujvár, Tóth Albert, dr. Vajda
Emil, Vischer Konrád 1848—49 honv.-százados, Fischer
Károly, ifj. Czékus István, Boér János, Székely Bene-
dek, Társalkodó-egylet M.-Ludas, Kolin József, Révay
Károly, Szüllő Géza, Székely Lajos ny. p. ú. titkár, Bár-
dossy István Szombathely, Fernet Kornél, Jeszenszky
István honv.-alezredes, Horváth József, dr. Eder József,
ifj. Czékus István, Forró Béla, Szabó László orsz. kép-
viselő, Nagy Sándor ref. lelkész, Bonyhay Károly posta-
és távirtd-főnök, Kovács Lőrincz, Balogh Ágost, Kállai
N. József, Ev. ref. főgymn. könyvtár H.-M.-Vásárhely,
Malachovszky László, Szalczér Sándor, Salamon Mózes,

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza

KOLOZSVÁRT.



a Bánffy-palota
mellett, a város
központján, 36
utczára nyíló szo-
ba a legmoder-
nebb, egészen új
berendezéssel, ki-
látással a főtérre,
a goth székes-
egyházra és há-
rom fűtczára.

Telephon ösz-
szeköttetés. Tár-
sas- és magán-
kocsi-közlekedés
minden vonathoz.

Mérsékelt szo-
ba-árak. Minden
szobában árjegy-
zék. Tisztaság és
pontos szolgálata-
ra kiváló gond
van fordítva. Ká-
véház, nyári és
téli étkező helyi-
ségek. Nagy dísz-
terem, mely bá-
lok, társas étke-
zések, felolvasá-
sok és hangverse-
nyek tartására
alkalmas.

Utazóknak a
legkényelmesebb
lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN.
az ereklye-múzeum őre.

A lapszellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múz. őre czímére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
 $\frac{1}{4}$ évre 1 frt, $\frac{1}{2}$ évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Az a három indítvány.

Tekintetes szerkesztő ur!

Becses lapjának f. évi 19-ik számában megjelent három indítvány, azt hiszem, sokunknak megragadta a vidéken figyelmét. Debuisset pridem! Korábban kellett volna, gondolám csendes magányomban, midőn azokat elolvastam. Még látszatát is tisztelettel kerülve, minden legkisebb gyanúsításnak; a központi ig. választmány, a még életben levő 1848—49 beli öreg honvédek és a közönség érdekében igen fontosnak tartom az összes segélyi alapokról és jövedelmekről mind a bevételekről, mind a kiadásokról és a segélyezett honvédekről szóló számadás nyilvánosságra hozatalát. Több ízben megbeszéltük mi ezt itt a *Czenk* alatt és mindég oda jutottunk, hogy ennek előbb-utóbb, de mulhatatlanul meg kellene történni. Ez volna egyetlenegy módja annak, hogy a segélyek mennyiségéről és ennek kiosztásáról teljes, világos képet szerezhessünk. Megvagyok győződve, hogy ha a honvéd-egyletek ezt az indítványt felkarolják, a központi választmány tisztelettel fog meghajolni az általános határozatok előtt.

Nem kérдем, hogy miért nem tette ezt eddig is; okai lehettek erre? Mi itt a távolban nem ismerhetjük azokat az okokat. Azonban a központi választmány bizonyosan nyilatkozni fog ebben az ügyben, hogy ha a vidéki egyletek ezt az indítványt egyhangulag határozattá emelendik. Nem is képzelek olyan vidéki egyletet, a mely kifogásolná ezt az életre való indítványt . . .

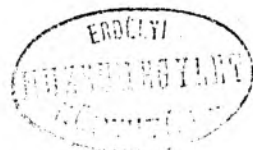
Tovább megyek és melegen üdvözlöm a második indítványt is, hogy a segélyezendők életkorát szállítsuk le 65 évről 60 évre. Sietnünk kell ezzel, mert az idő gyorsan repül fejünk felett és ma holnap alig találunk 60 éves öreg honvédet, sietnünk kell főleg azért, mert a segélyre szorult öreg honvédek a társadalom amaz osztályából valók, kik mindennap így imádkozhatnak: „*Könyhullatásim én nekem, kegyerem éjjel nappal.*” Igen, többnyire keserves napszám-ból élő, törődött öreg emberek, a kikre a legmélyebb részvéttel tekintünk. Eszünkbe jut, hogy kik s milyen legények voltak ezek ezelőtt 45 évvel, midőn önként felesaptak honvédnek, téko-zolván ifjú életök drága vérért a hazáért és en-

nek alkotmányaért, Önkéntelen elszorul szívünk, ha most rájok tekintünk. *Inség, nyomor*, e két szóban foglalhatom össze öreg napjaikat. Ösmerek itt egyet olyant, a ki 10 év óta nyomja ágya szalmáját, a ki kap némi segélyt. Ösmérem a csángó öreg honvédeket. Hatvan, hatvanöt éves korban napszámmal, kapa és kaszával keresni meg a betevő falatot! Iszonyu helyzet ez! Nem kell itt az államhivatalnokok életkorát venni zsinor mértékül, kik 65 éves korukban jogosítva vannak kérni nyugdíjaztatásukat, kik addig tiszteséges fizetést huztak.

Olyan egyénekről van itt szó, a kiknek ezelőtt 45 évvel kilátásba helyezték a nyugdíjt, de a kik közül még ma is sokan az ígéret teljesítését várják, kik 44 év leforgása alatt mint cselédek, napszamosok szegény iparosok vergődtek át a kínos életen s csak is a sir szélén remélhetik, hogy talán jobbra forduland sorsuk, a mi ha még jobbra fordulna is, már sokáig tartani nem fog; mert az ember élete 70 legfennebb 80 évre terjed és annak is a fele nyomoruság . . .

A mi a harmadik pontot illeti, ezt a mindennapi keserves tapasztalat eléggé indokolja. Sok nyomor és inség után elhal a szegény 1848—49-es honvéd és nem marad bár egy koporsóra, egy szemfedőre való vagyona: legfennebb egy még szánandóbb özvegye. Honnan vegyük a koporsó, a szemfedő árát, a temetés költségeit; mert a pap és kántor is méltók az ő bérökre. A hullát nem hagyhatjuk temetetlen, míg a segély a központból leérkezik, ha ugyan érkezni fog. Temetni kell minden áron. Hogyan? Közadakozásból ma úgy, mint holnap . . . Szegény bajtárs! Hitted-e te azt a csaták tűzében, hogy ha megmaradsz s egy hosszú életen át nyomorogni fogsz: közadakozásból fognak egykor az örök béke hazájába eltakarítani?! . . .

Fogadják el tehát a honvéd-egyletek ezt a 3-ik igen életre való indítványt is, hogy t. i. a Központ a honvéd-egyletek székhelyein levő adóhivatalokhoz helyezzen el a központi segély pénztárból 200—300 frt letétösszeget, hogy hirtelen halálozás, betegség és szerencsétlenség eseteiben a segély azonnal kéznél lehessen. Természetesen elszámolás kötelezettsége mellett, a mint ez az indítvány ezen pontjában is kíván fejezve.



Köszönettel tartozunk a kolozsvári testvér honvéd-egyletnek ezen 3 pontból álló életre való indítványáért. Felhívjuk ezekre az összes honvéd-egyletek nagybecsü figyelmét. Reánk öreg honvédekre igazán illik, hogy: munkálkodjunk míg nappal van; mert a mi napjaink a földön megvanak már számlálva. Munkára fel míg időnk van, töröljük le legalább a sir szélén szegény honvéd testvéreink nyomor sajtolta könyűit!

Koós Ferencz.

Okmánytár.

Bem levele és proklamációja 1848. december 18.

Két új okiratot közlünk, a 48. 1. téli hadjárat elejéről, az erdélyi hadsereg fővezéréntől.

Kossuthoz vannak intézve és hozzá Pestre küldettek, de onnan mindkét eredeti, francia szövegű okmány Beöthy Ödönhöz, Erdély akkori kormánybiztosához jutott, kinek magán iratai közt maradtak meg. A volt kormánybiztos fia, Beöthy Ákos országgyűlési képviselő úr szíves előzékenységgel engedte át őket alulirotnak, közlés és ismertetés végett.

Elöl bemutatom a két okiratot eredeti szöveggel, betű szerint hű másolatban, (I. II.); aztán mindkettőt magyarra fordítva (III. IV.) — Végül rövid ismertetést adok róluk.

* * *

Levél Kossuthoz.

Kivül: (A félvire irt levél hosszában kétrét van hajtva; külső tiszta lapjára, az elnöki irodájában jegyezték rá a mi következők: 6217. 48 e.)

dec. 21.
848.

Bem tábornok panasza Eötvös Mihály k. biztos tétlenségére ellen, kéri Teleki Sándort helyette kineveztetni.

Egy proklamációt küld, az erdélyiekhez intézendőt. (A következő 5 sor Kossuth kézírása.)

Beöthynek. Az itt kívánt intézkedések az ő köréhez tartozván s az előtte ismeretes körülményekhez keltevéen alkalmaztatnia — az belátása szerinti intézkedés végett ő hozzá tétetik át.

Bem erről értesítendő. **Sürgős.**

Belül: (Egészen Bem kézírása:)

No. 15. Nagy-Bania-le 18 Decembre 1848. a 8 heures du matin — par estaffette —

Monsieur le President

Depuis le 12 Décembre que j'ai passé par Szathmar non seulement le commissaire du gouvernement n'a rien fait, de tout ce que je lui ai demandé, mais il ne s'est pas même donné la peine de venir ici, pour assurer aux troupes les vivres et le fourage nécessaires — Les quatre mille hommes que nous avons ici et dans les environs mourraient de faim et se rebanderaient si Mr. Teleki n'aurait pas pourvu a leur eutretien.

Comme c'est par ici qu'il nous faudra, je crois entrer en Transylvanie, et que par consequant il serait nécessaire de réunir ici toutes nos troupes, nous pourrions, avec un tel commissaire compromettre l'avenir de l'Etat.

Je me vois forcé de vous prier Mr. le Président, de révoquer Mr. Ötvös et de nommer a sa place Mr. Teleki, dont le zèle et l'activité sont inappréciables. Il pourra très bien gérer les deux comitats contigus, en établissant sa résidence à Nagy-Bania Avec lui nous pourrions, je crois, entrer en campagnes en dix jours d'ici.

Il court ici la nouvelle que les Autrichiens ont passé les Karpats. Si cela était, il n'y aurait rien de plus facile que de les faire revenir sur leurs pas, en envoyant un petit corps en Galicie par la Bukovine. En le faisant marcher sur Lemberg, on soulevrait toute la Galicie en peu de temps et l'affaire serait faite. J'écris aujourd'hui au colonel Pulsky. Ce serait une raison de plus pour ne pas perdre un moment de temps. — J'attends donc votre decision avec impatience—

Veillez Monsieur le President agréer l'assurance de mon plus profond respect—

Le Général Bem.

J'ai l'honneur de Vous soumettre en même temps le projet du manifeste que je crois devoir faire paraître avant d'entrer en Transylvanie. Veuillez Mr. le President y faire toutes les modifications que vous jugeriez convenables, et ayez la bonté de le faire imprimer en hongrois, en allemand et en valaque, cette dernière version avec des lettres latines et grecques.

J. B.

II.

Kivül:

a) Irodai szám Pesten.

48 6217
e.

b) Czimzés, Bem irodájából:

No 15. A felső erdélyi hadsereg Parancsnokától.

Kosuth Lajos Országos Honvédelmi Bizotmány Elnökének.

Sürgönyel vágatva.

Hivatalosan

P. H.
(spanyolviasz.)

Pesten.

Belül: (Egészen Bem kézírása; egy nagy félv belső lapját sütni irva be ölti.)

Projet de Manifest.

La nouvelle constitution de la Hongrie ayant aboli tous les privileges et établi une égalité parfaite devant la loi, un grande partie de la bureaucratie, de l'armée et d'hommes privilégiés se sont révoltés. Cependant beaucoup d'hommes généraux ont acceptés franchement les réformes, que la civilisation et l'humanité ont réclamé, et marchent loyalement dans la nouvelle voie.

Les premiers voyant que les places et le pouvoir leur échappe, eurent recours aux moyens les plus criminels pour renverser le nouvel ordre des choses.

Après avoir sequestré le Monarque ils fomentèrent la guerre civile dans toutes les provinces de l'empire d'Autriche. Poussant les diverses populations à s'entre-gorger ils profitent des troubles pour s'emparer du pouvoir. Nous voyons aujourd'hui que des généraux sont devenus proconsuls dans les provinces ou ils commandaient.

Réactionnaires impitoyables, ils bombardent les villes et massacrent les habitants qui veulent jouir des franchises et des libertés assurées par la constitution de l'Empire. Milan, Cracovie, Prague, Lemberg et même Vienne, capitale de l'Empire, ont déjà subi leur cruauté vandale.

La Transylvanie exploité par ces suppôts du despotisme et entraînée dans le tourbillon de la réaction se

souleva en grande partie contre son gouvernement légal. La guerre civile éclata dans ce pays si heureux jusqu'ici. Des gardes nationales des contrées limitrophes accoururent pour (Kihuzva: délivrer la Transylvanie) arrêter l'insurrection, mais elles furent repoussées, et toute la Transylvanie devint la proie des réactionnaires.

Appelé au commandement de l'armée que le gouvernement a destiné pour délivrer la Transylvanie des perturbations de l'ordre public, je l'ai déjà réunie sur les frontières. Elle est plus que (Kihuzva: nécessaire) suffisante pour exterminer les coupables, mais avant que d'entrer dans l'intérieur du pays, je crois mon devoir d'adresser aux habitants quelques paroles de paix et de bon conseil.

On vous a égaré habitants de la Transylvanie, on vous a poussé dans une guerre qui peut amener la ruine de Votre pays. Je suis chargé par le gouvernement actuel de vous déclarer qu'une amnistie générale est accordée à tout le monde pour les faits accomplis, mais qu'une rigueur terrible sera exercée envers ceux, qui persistant dans leurs écarts seraient pris les armes à la main, ou qui ne-viendraient pas les déposer, dès l'entrée de nos troupes dans une localité quelconque. Les armes seront payés selon leur valeur.

Vous voyez déjà que nous trouvant au milieu des populations valaques égarées, non seulement nous ne les poursuivons point pour des actes antérieures mais que nous venons même à leur secours. Le plus grand ordre règne dans nos troupes. Aucune violence n'est exercée et les vivres que nous sommes obligés de demander aux localités sont immédiatement payés. Cette conduite doit vous prouver que tous nos droits seront religieusement respectés et maintenus.

Entrez donc en Vous, recevez de mes mains la palme de la paix, et tenez vous tranquilles pendant que je ferai la guerre aux troupes qui Vous oppriment aux perturbateurs qui ont troublé votre bonheur, (Kihuzva: de votre tranquillité), et bientôt vous verrez revenir ces jours heureux que jamais vous n'auriez du perdre

Fait à Szilagy-Somlío le Decembre 1848.

Le Général Bem.

III.

A levél fordítása.

Nagy-Bánya, december 18-ikán 1848, reggel 8 órakor.

Gyors postával.

Elnök Ur!

December 12. óta, mikor Szatmáron átjöttem, az ide kinevezett Kormánybiztos nemesak, hogy semmit nem teljesített a mire kértem, hanem még fáradságot sem vett magának az idejövételre s a csapatok számára szükséges élelmi szerekre és takarmányra nem gondoskodott. Itt és a környéken elhelyezett 4000 emberünk éhen halna, vagy szétzültenek, ha Teleki úr nem gondoskodott volna róluk.

Mivel úgy hiszem, erről a vidékről kell Erdélybe indulnunk s tehát ide kell gyűjtenünk egész haderőnket, ily tehetetlen Kormánybiztos veszélyeztetné az állam jövőjét (vállalatunk sikerét.)

Kénytelen vagyok arra kérni Önt, Elnök ur! hívassa vissza Ötvös urat s nevezze ki helyére Telekit, kinek buzgalma és tevékenysége megbecsülhetetlen. Teleki igen jól kormányozhatja a két szomszéd törvényhatóságot, ha székhelyét Nagy-Bányára teszi át. Vele, úgy hiszem, megkezdhetem a hadjáratot mostantól kezdve 10 nap alatt.

Itt hire jár, hogy az Osztrákok átjöttek a Kárpátokon. Ha ez igaz, igen könnyű lenne őket visszavon-

lásra kényszeríteni. Bukovinán keresztül, Galicziába egy kis csapatot kellene vezetni, mely ha Lemberg felé vonulna, egész Galiczia, rövid idő alatt fölkelne és a dolog el lenne intézve. Még ma irok Pulszki ezredesnek. Egy okkal több, hogy egy pillanatot se veszítsünk. Türelmetlenül várom Önnek elhatározását.

Fogadja Elnök ur mély tiszteletem nyilvánítását.

Bem, tábornok.

Van szerencsém mellékelve megküldeni *felhívásom tervezetét*, melyet Erdélybe lépésemkor úgy gondolom, közre kell bocsátanom. Méltóztassék Elnök ur! megtenni rajta mindazon változtatásokat, melyeket szükségeseknek itél, és legyen szives kinyomatni magyarul, németül és oláhul, utóbbi nyelven kétféle: latin és görög (cyrill) betűkkel.

B. J.

IV.

Felhívásom terve.

Az új magyar alkotmány eltörölt minden kiváltságot és törvény előtt teljes egyenlőséget állított helyébe.

Azért ellene szövetkeztek: a bürokrácia, hadsereg és a kiváltságosok sokasága.

Azonban sokan nemeslelkű emberek, őszintén elfogadták a civilizáció és emberszeretet sugallatára keletkezett újításokat, és becsülettel haladnak előre az új uton.

Amazok látván, hogy a helyek, melyeket eddig elfoglalva tartottak és a hatalom kisiklik kezeik közül, bünyös eszközökhez folyamodtak, hogy felforgathassák a dolgok új rendjét.

Lemondásra bírván az uralkodót, polgárháborút szítottak fel, az osztrák birodalom minden tartományában. A különböző nemzetiségeket egymás ellen uszítván, a támasztott zavarokat arra használják, hogy a régi hatalmat kezökbe ragadják. Mindenfelé azt látjuk, hogy tábornokok lettek kormányzókká azon tartományokban, hol azelőtt a hadsapatok vezérei voltak.

Mint könyörtelen reakzionáriusok: tízes golyókkal lödözik a városokat és gyilkolják halomra a polgárokat, kik az ország alkotmánya által biztosított jogukat és a szabadságot élvezni akarják. Milanó, Krakkó, Prága, Lemberg, sőt a főváros Bécs is, érezték vad kegyetlenségeket.

Erdélyt is behálózták a zsarnokság cselszövényei, s a reakció örvényébe sodortatván, lakósainak nagyrésze föllázadt, a törvényes nemzeti kormány ellen.

Kitört a polgárháború ebben a mostanig oly boldog kis országban. Nemzetőrség vonult be a szomszédos magyar vidékekről a lázadás lecsendesítésére, de ezek elűzetvén: egész Erdély a reakció zsákmányává lett.

Azon hadsereg vezérletével biztattam meg, melyet a kormány Erdély felszabadítására s a törvényes rend helyreállítására utnak indított. Csapataim itt a határszélen összegyűjtve állanak.

Seregem több mint elegendő a bűnösök kiirtására. Mielőtt azonban Erdély belsejébe hatolnék, kötelességemnek tartom, hogy lakósainak békességet hirdessek s néhány jó tanácsot adjak.

Erdély lakói! titeket elcsábítottak és köztetek oly harcokat idéztek fel, mely lakó földetek romlását okozza.

Fel vagyok hatalmazva a törvényes kormány részéről, hogy *általános bűnbocsánatot hirdessek mindenki számára*, az eddig elkövetett tettekért.

Vizont, kérelhetetlen szigorral fogom büntetni azokat, kik meg nem térnek. Kiket fegyverrel kezükben fog-

nak el; vagy fegyverüket le nem teszik s önként be nem szolgáltatják előre nyomuló csapataimnak. *A beadott fegyverek árdt, értékük szerint kifiztettem.*

Itt a hol vitéz hadseregemmel állok, eddig tévutra vezetett oláh ajku nép lakik, de senki közülök legkisebb bántást, üldözést nem szenved régebbi tetteiért, sőt minden tekintetben segítségökre vagyunk.

Csapataim közt a legnagyobb rend uralkodik. Az erőszak szigorúan tiltva van; az élelmi szereket, melyekre szükségünk van, rögtön megfizetjük. Bizonyosággal szolgáljon ez számotokra, hogy közös jogainkat vallásos kegyelettel tiszteljük és védelmezzük.

Szálljatok magatokba. Fogadjatok bizalommal kezimből a békeség palma-ágát; viseljétek magatokat nyugodtan, mialatt hadseregem harczol a titeket elnyomva tartott csapatokkal és a rendbontókkal, kik felzavarták nyugalmatokat s az ország boldogságát.

Nemsokára visszatérnek régi boldog napjaitok! Bár soha el ne veszítettétek volna! . . .

Kelt Szilágy-Somlyón, December 1848.

Bem. tábornok.

(Folytatjuk.)

Közl: Szabó Sámuel.

Kossuth Lajos a budai honvéd-szoborról és Hencziről.

Kiváló becsesl birnak történelmi szempontból azok a kijelentések, a melyeket Kossuth legújabb levelében, mely a „Magyar Hirlap“-ban jelent meg, a budai honvéd-szoborról és Hencziről tett.

Kötelességünknek tartjuk lapunkba ezeket átvenni egyrészt nagybecsű történelmi értékeért, másrészt pedig nőolvasóink iránti figyelemből, kiknek szereplését a történelmi emlékek kegyeletes ápolása és a hazafias érzés ébrentartása terén, mesteribb vonásokkal eddig senki sem vázolta. A kiváló értékű levél így szól:

Turin 22. Via dei Mille.

September 25. 1893.

Nagyságos Kovács Etelka urnőnek

Budapesten.

Hálás érzettel tisztelt Nagyság!

Három hónapja, hogy Nagyságod engem a Magyar Nők nevében a budavári honvéd-émlék mintájának gyönyörű művével megajándékozni kegyeskedett s én Nagyságodnak s általa a magyar nőknek köszönetem sajátkezü kijelentésével még mindig adósuk vagyok.

Megnehezedett felettem az évek sulya, agg kezem ugyan még nem mindig reszket, de szemeim világa elhomályosodott, a tárgyaknak csak körvonalaikat vagyok képes kivenni, részleteit már régóta nem; olvasni nemcsak kéziratot nem, de nyomtatványt sem bírok; ha írok, saját kézírásomat is inkább sejttem, mintsem látnám; és ez állapotban könyvet kellett írnom, kellett, mert nemcsak szerződési, hanem becsületi kötelesség is parancsolta: munkámnak levelezésekkel megmagszakítását annyira hátrányosnak tapasztaltam, miként kénytelen valék szabályul venni, hogy sajátkezüleg nem írok levelet, a míg elhomályosodott látásommal munkámat be nem fejezem; csak néhány napja, hogy befejezhettem.

Ez magyarázza — nem menti, csak magyarázza — hogy egy kis rövid pihenést engedve megerőltetett szemeimnek, csak most tetetek eleget azon kötelességnek, hogy sajátkezüleg adjak kifejezést a meghatottságnak, melylyel a Magyar Nőknek Nagyságod által oly szivrehatólag tolmáccolt jóakarata s a hálaérzetnek, melylyel megbecsülhetlen

adományuk lelkeket eltölti — köszönöm szivem leghőbb érzelmeivel, köszönöm.

Az önök drága ajándoka, mélyen tisztelt Nagyság! nekem több mint ereklye — oltár! mely előtt áhitattal hajtom imára ősz fejemet.

A hazafias indulatu művész, a ki azt az oltárt megalkotá, ihletett tolmácsára talált Nagyságodban az eszmének, a mely őt alkotásánál lelkesítette. Abban a sebzett homloku hősből én a Magyar Nemzetet látom s jól esett lelkenek Nagyságod kedves soraiból megérteni, hogy „az a génusz, mely a sebzett hős felé hajol, a magyar nőt jelképezi.“ Áldásom reá. Legyen Istentől is megáldva a szent hivatás érzeteért, melyre ezen szavak reá vallanak. Korunk tulanyagias iránya dulást viszen véghez az eszményiesség kultuszának mezején, de a nőnek hatalom adatott ébren tartani a férfi-világban a multak lelkesítő emlékeit, hogy a jövődő csiráivá éledjenek s a míg a magyar nő lelkesülten lelkesítve hajol a sebzett magyar haza felé, a hazaszeretet eszményiességének csillaga nem hanyatlík le.

De bizony szükség is van reá tisztelt Nagyság! hogy a sebzett hősből ábrázolt sebzett magyar haza felé hajló génusz által jelképezett Magyar Nő lelkesülten éreztesse lelkesítő hatalmát a férfivilággal, mert a romlatlan Magyar Nép egészséges ösztöne mellett csakis az óvhatja meg a le hanyatlástól azt a csillagot.

Sok bizonyítékára hivatkozhatnám e szükségnek Magyarország jelenlegi állapotából, mert különös-nélkülönösebb dolgok merülnek ott fel csaknem naponta, dolgok, melyek elkezdve az Ország területi épségének megcsontítására és az ezeréves Magyar Nemzet faj-nyelv-vallás-különbség nélküli egységének megbontására irányzott mozgalmán, egészen a bámulatosan különös köszegi nyilatkozatig, mind annyira különösek, hogy csakis a magyar nemzeti érzület s a hazafias polgári bátorság megfogyatkozásából merített elbizakodásban lehetik a magyarázatot. Ilanem ezek taglalása nem e helyre tartozván, én állítasom igazolásául csupán a budai honvédelem történelmének két mozzanatára kívánom Nagyságodat emlékeztetni.

A budai honvéd emléké felállításának célja volt megadni névtelen „félisteneink“ emlékének, a nemzeti kegyelet adóját a Budavárának bevételével kintüntetett bámulatos vi-tézségükért, megadni a multnak az elismerést, hogy buzditásul szolgáljon nemzedékről nemzedékre a jövődőnek.

Nem tartozik köszönetem tárgyának keretébe annak taglalása, hogy miként történt s hadászati tekintetben helyesen történt-e? hogy Komárom várának felszabadítása után győzelmes hadseregünk a megvert, a bomlodozva futamló ellenségnek teljes erővel üldözése helyett Budavárához nyomult, hanem az tagadhatlan, hogy a mint az első honvéd-huszár feltűnt a Gellérthegyen, a Henczi által megbombázott Pest város ujjongó lakosságának szemei előtt, Henczinek Budavárának bevételével megbüntetése nemcsak a katonai hírnévek, hanem a magyar nemzeti becsületnek is kérdésévé lön. E kérdést névtelen félisteneink dicsőségesen oldották meg, bevették Budavará s nem is hosszadalmas ostromzárlati működéssel, hanem rohammal vették be. Le kell borulni azon rettenthetlen hősök emléke előtt, a kik ezt megcselkedték; szabadságharczunknak hős tettekben gazdag történelmében Budavárának rohammal bevetele vitézség tekintetében dicsőségesen kimagaslík. Az ily tettek emlékezetének nemzeti hálás kegyelettel megörökítését a szegény-nyel-gazdaggal közös nemzeti becsület-érzete parancsolja, de a Haza jövődőjének érdeke is követeli, mert semmi sem alkalmasabb buzditólag hatni az önfeláldozó hazaszeretetre, mint az ily dicsőséges tettek emlékezetének megörökítése.

Ezen hazafiai kötelesség érzete indította a budai és ó-budai honvéd-egyletet 1871. május havában tartott közgyűlésen egyhangulag elhatározni, hogy Budavár dicsőséges bevételének emlékére szobor állíttassék s annak költsége nemzeti adakozásokból szereztesse be.

Mostoha viszonyok gátolták és különféle incidensek zavarták az adakozások gyűjtésével megbízott derék szoborbizottságnak buzgóan kitartó fáradozását, még olyasmik is jött közbe, a mi (és nagyon méltán) annyira sértette az agg honvédek önértetét s annyira felháborítá lelkiismeretüket, hogy tiltakozólag léptek közbe, nehogy a balgatag hiperloyalitás fitogtatása, a honvédelem dicsőségének emlékét, a Haza büns megtámadásának emlékeivel s a hazaszeretet szent érzelme által sugallott honvéd vitézséget Pest bombázatásának s a monumentális budapesti lánczvidék légberöpitési barbár merényletének „bátorságával“ egy színvonalra süllyesztve prostituálja.

Hanem a honvéd emlék-szobor minden nehézség dacára, mégis csak létrejött, de miként jött létre? — ugy hogy 22 évbe került a szobor-bizottság kitartó fáradozásának, míg harmincezer forintot összegyűjthetett! 22 év! és nyomorult 30 ezer forint! ilyen nemzeti szent ügyben! — Megdöbbentő! hogyan történhetett ez?

Megadta a magyarázatot a szobor-bizottság nagyérdemű elnöke, dr. Szénássy Sándor honvéd-százados, főorvos a leleplezéskor tartott beszámoló beszédének im ezen szavaival:

„A nemzet szegényebb sorsu tagjai áthatva a hazafias érzülettől, mintegy vetélkedve adták filléereiket, de nagy uraink, főpapjaink elmaradtak. Mágánásaink négy kivételével, vagy nem vettek tudomást a megindított mozgalomról, vagy szándékosan távol maradtak adományaikkal s alig négy-öt kivételével főpapjaink sem áldoztak a nemzet vitézségének emlékére.“

Tehát a szegénysorsu nép a maga véres verejtékkel szerzett filléereivel hozta létre az emlék-szobrot, melylyel hősei emlékének a magyar nemzeti becsület tartozott, a főpapok és mágnások, tehát a magyar nemzet azon két társadalmi osztálya, a mely legtöbbel tartozik a hazának, mert legtöbb javadalmát élvezi s még azonfelül kiváltságokat is élvez, az a két társadalmi osztály elenyészőleg csekély kivétellel s így mint testület elzárkózott a magyar nemzet zömét áthatott hazafiai érzület előtt s tüntető módon elkülönítette magát a magyar néptől.

Nagyon komoly dolog ez, mert nagyon jellemző. Nem akarok keserű lenni, csak annyit jegyzek meg, miként én nem hiszem, hogy ilyesmire példát találhatnánk a világ történelmében. Szolgáljon ez igazolásul azon állításomnak, hogy nagy szükség van Magyarországon a budai emlék-szobron ábrázolt géniusz által jelképezett magyar nő lelkesítő befolyására, mert a magyar nemzet multjának nagy emlékei iránti kegyelet s vele a hazafiai érzület egyes társadalmi osztályoknál hanyatlásban van.

(Vége köv.)

Boér János,

Szolnok-Dobokavármegye 1848—49. évi honvéd-egyletének elnöke.

Egyike azoknak a lelkes honvéd-egyleti elnököknek, a kik érzéssel, szívvel és lélekkel karolják fel a szegény honvédek sorsát, a kik munkaképességgel, úgyszeretettel, hazafias szellemben dolgoznak.

Fia néhai Nagyberivoi Boér György főrendiházi tagnak.

(Jegyzet. Ezt csak azon okból irtuk ide, hogy megkülönböztetve szolgáljon a számtalan hasonnevű oláh családtól, melyek tagjaul, azok által, kik nem ismerik, tekintetni nem óhajt.)

A mozgalmak mint joggyakornokot, a marosvásárhelyi királyi táblánál érték.

Honvédszolgálatát az Endes József őrnagy vezénylete alatt állott 81. zászlóaljnál mint őrmester kezdte, később Liesken őrnagy vezénylete mellett volt dandárségéd.

Részt vett a gyulafehérvári vár körülzárolásában és lövetésében, a várórság több kirohanása visszaverésében és egy alkalommal a vár felmentését megkísérlett Jánku-féle mőczsapat szétverésében; a szemeriai nagy csatában és végül az erdélyi területen legutolsó Bánffy-Hunyad alatt vívott ütközetben. A fegyvert Kazinczy alatt Zsibón tette le.

Besoroztatván az 51. számú (kolozsvári) osztrák seregre, itt 13 hó alatt al- és később főhadnagy lett, mely minőségeiben hat éven át az ezredi hadapródiskola tanára, azután pedig két éven át ezen iskola és az ezred zenekarának parancsnoka volt.*)

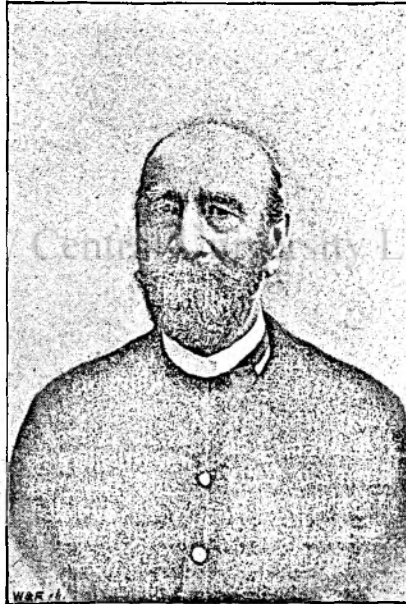
Az 1860. évi októberi diploma megjelenése után — bár közel állott a századosi rang elnyeréséhez — hazafiságból késelem nélkül lemondott a katonai rangról, hazajött, megnősült és Dobokán gazdáskodott.

Az 1868. évben a kormány az országos fegyintézeteknek a kor igényeinek megfelelő szervezetét vevén tervbe, a szamosújvári fegyintézet élére állíttatott, s igazgatási ideje alatt lett ezen fegyintézetben a házikézelés és ipar meghonosítva, lettek állandó lelkesek és orvos beállítva, iskolák, könyvtár szervezve, tanítók kinevezve, gyógyszerár berendezve és magánzárkák építve; szóval a fegyintézet a kor igényeinek megfelelő szervezetet nyert.

1877-ben ezen állásról lemondván, újból a gazdaság folytatásához tért vissza Dobokára; honnan 1885-ben Besztercze-Naszód vármegyébe mint főszámvevőnek és onnan 1889. végével Deésre, hol 1890. január 1-ső napja óta Szolnok-Doboka vármegye árvaszéki elnöke.

A honvéd-egyletet újjá szervezte és sok fáradsággal és sok utánjárással összegyűjtötte a kolozsvári orsz. ereklye-muzeum számára az egyletében élő honvédek nagy részének életrajzi adatait, a honvédek lefényképezve az ereklye-muzeumnak beküldötte.

Közli: Kádár József,
a Tört. Lapok-munkatársa.



Boér János,

Szolnok-Dobokavármegye 1848—49. évi honvéd-egyletének elnöke.

Besztercze-Naszód vármegyébe mint főszámvevőnek és onnan 1889. végével Deésre, hol 1890. január 1-ső napja óta Szolnok-Doboka vármegye árvaszéki elnöke.

A honvéd-egyletet újjá szervezte és sok fáradsággal és sok utánjárással összegyűjtötte a kolozsvári orsz. ereklye-muzeum számára az egyletében élő honvédek nagy részének életrajzi adatait, a honvédek lefényképezve az ereklye-muzeumnak beküldötte.

Közli: Kádár József,
a Tört. Lapok-munkatársa.

*) Ezt azért említjük meg, hogy lássák, miszerint a honvéd és magyar ember az ellenség táborában is posztót birt magának írívni.

Pöltenberg és a kápolnai csata.

(Felelet a Klapka czáfolatára)

Zámbelli Lajos ezredestől.

(Folytatás)

Zákó azonban, a nélkül, hogy a balszárnnyáról hallott ágyuzásra figyelt volna, Domszló felé előre hatolt, s az által saját hátát is veszélyeztette. Pöltenberg végre belátván saját hibáit, hogy az egészet, valahogyan helyrehozhassa, személyesen sietett Feldebrőre a végett, hogy Pósta őrnagyot az erdőbe utalhassa. Ezen idő alatt két ellenséges zászlóalj szállotta meg az erdőt és Gózzont a 66 zászlóaljával mindig tovább és tovább visszaszorította De Bukovszky őrnagy 14 honvédszászlóaljával, azután Kossuth és Pósta az 1-ső és 51. honvédszászlóaljjal rohamosan neki vetették magokat az ellenségre, s ezt vissza szorították. Kossuth Sándor az ágyuit is maga után indította, s azokat földve a csapatjainak háta mögé fölállította, s az előrehatoló ellenséget, bevárván 400 lépésnyi közeledését, kartácsokkal fogadta és daczára ismételt támadásainak azt visszavonulásra kényszerítette; Kossuth Sándor a visszafoglalt erdőből éjnek beálltával Pöltenbergnek parancsára visszahúzódott, én pedig látván, hogy Kápolnánál is az ütközet nem megy előre, megszállva tartottam az általam védett magaslatokat egészen az éj beálltáig, daczára annak, hogy az ellenség tulnyomó tüzelésével engem onnét elszalasztatni iparkodott.

Itt lelt engem Pöltenbergnek abbéli parancsa, hogy az ellenség már Kápolnát is be vette és ha én a tartott állásomban tovább maradok, akkor rövid idő múlva még a visszavonulási vonalomtól is elvágva leszek. En Pöltenberghez Szabó kapitányt azonnal visszaküldém azzal a jelentéssel, hogy az ellenség Kápolnát még be nem vette és hogy a kölcsönös tüzelés után képes vagyok igen jól megkülönböztetni a két ellenfélnek jelen állását. Jelentém továbbá, hogy el vagyok tökéve az állásomat reggelig is megvédeni. Megjegyzém azt is, hogy a netáni visszahúzódásom folytán Kápolnát is, meg Feldebrőt is veszélyeztetve hagyom. Végre még azt is felhoztam, hogy ha Pöltenberg is a maga részéről Kossuth Sándor dandárával és a dandáromhoz tartozó azon zászlóaljakkal, melyeket ezelőtt ezen erdőbe én küldék, az erdőt reggelig megszállva tartandja, úgy az előbbi hibás intézkedések mind jóvá tehetők lesznek. Azonfelül megmutattam a küldönczkapitánynak azt a helyet is, hol Kápolna fekszik és még azt a helyet is, hol az ellenségnek tűzvonala látható volt. De Szabó kapitány, sőt még egy más nyargoncztiszt is azon kifejezett parancscsal tértek vissza, hogy a visszavonulást azonnal megkezdjem, mert hogy Pöltenberg a zanini gyalogságtól való „Venturini“ nevű őrnagy által, ki zászlóaljával Kápolnáról Feldebrőre menekült, informálva van. Ugyanezen alkalommal azt is megtudtam, hogy Pöltenberg parancsára Kossuth Sándor már az erdőt is föl hagyta. Kötelességemben állott tehát ily határozott parancsnak engedelmeskedni, s elrendeztem a visszavonulást. Átván a dandárom vezényletét, gyorsan Feldebrőre nyargaltam, azon reményben, hogy talán sikerülni fog Pöltenberget tévedéséből kihozni. De Feldebrőre való érkezésem alkalmával csak egy kis csapatra bukkantam, melynek vezetője jelentette, hogy ő föladata a szétzüllötteket összeszedni s tőle megtudtam, hogy Pöltenberg már Kerecsend felé elindult. Én utána nyargaltam s őt a fele utjában utolérvén, láttam, hogy egy visszavonuló ágyun ül, mert beteg volt!! Tudtára adtam, hogy nem igaz az, miszerint az ellenség Kápolnát már elfoglalta volna; s elébe tártam mindazon hát-

rányokat, melyek visszavonulásunk folytán támadhatnak. De mindez mit sem használt s kellett Kerecsendre, 3 órányi távolságra visszamennünk; s az által a lefolyt napon tanusított fölládozásunk s elszántságunk is, az osztály-parancsnokunk korlátoltsága miatt füstbe ment. Pöltenberg által elrendelt visszavonulás folytán a csapatjai is nagyon megviseltettek és elkedvetlenítették, mert reggeli 8 órai menet után nyolcz óra hosszáig verekedtek s azután még három óráig tartó uton Kerecsendre visszavonultak a nélkül, hogy ezen egész napon át még csak egy harapást is ehettek volna. Az intendantura ugyan is némely idő óta igen hanyaggá lett. Megtörtént ugyan is Ábrányban, hogy kényszerítve lettem az intendantura lisztét azzal fenyegetni, hogy felakasztatom, ha a legénység részére szükségelt kenyeret egy órának lefolyása alatt elő nem teremti. Együttal e tisztelet őrizet alá helyeztettem, hogy el ne szökhessék. Ezen föllépésem használt sok időre! (Vége köv.)

Október 6.

Kegyeletesen ünnepelte meg a nemzet az idén is az aradi vértanuk gyásznapiját.

Aradon a város főterén és középületein gyászlobogók lengtek. A minoriták egyházában nagy közönség jelenlétében *Demjén* kir. tanácsos rendfőnök mondott gyászmisét fényes segédlettel, melyen az egész város s az összes hatóságok, intézetek s egyetek megjelentek. Az oltár előtt koszorúkkal borított diszes katafalk volt felállítva a 13 vértanu arczképével. Mise után az ezrekre menő közönség zeneszóval kivonult a vesztőhelyre, hol *Lengyel* Sándor dr. mondott emelkedett hangú beszédet. A szabadságtéren levő szobor talapzatára *Lukácsy* Miklós honvédegyleti elnök tette le Arad város koszoruját.

A fővárosban az egyetemi fiatalság, az országgyűlési képviselők, a tanintézetek ünnepeltek s az egyházakban gyász isten-tiszteleteket tartottak.

Kolozsvárt. A kolozsvári Ferencz József egyetem lelkes fiatalsága rendezte az ünnepet a kolozsvári iparosok palotájának emeleti nagy termében.

Részt vett az ünnepen Kolozsvár közönségének színe, java A 48—49-beli katonákat Inczedy Sámuel, Végh Bertalan ezredekkel láttuk együtt.

Kolozsvár női közönsége is nagyon szép számban jelent meg, kifejezést adni annak a kegyeletnek, melyet a hazaszeretet ápol és tart ébren kebleikben.

A terem egészen megtelt közönséggel.

A Kolozsvári Dalkör a hymnust énekelte, utána Márton Imre joghallgató szavalt el érzéssel Palágyi Lajosnak „Az aradi vértanuk“ című költeményét.

„Halhatatlan halottak“ czímen *Herepei István* joghallgató tartott minden tekintetben szépen kidolgozott felolvasást nagyjainkról.

Gáll Gyula saját költeményét, nagy hatást kelte szavalt a oltár előtt. Az ünnepélyt a Kolozsvári Dalkör Szózata zárta be.

A belfarkas-utczai ev. ref. templomban is nagyon kegyeletesen ünnepelték a hívek vértanuinak szent emlékét.

Előbb a Hymnust énekeltek, azután a 90. zsoltár hangzott el a hívek ajkairól.

Herepei Gergely ref. lelkész hazafias érzéstől áthatott emelkedett szellemű beszédében méltatta nagyjaink és vértanuinak dicső emlékezetét.

A gyász isteni-tiszteletet a Szózat zárta be.

A gyász tiszteleten a hívők egészen megtöltötték az Isten házát.

A kolozsvári katolikus. unitárius, református gimnáziumokban, a kereskedelmi akadémiában és a polgári fiú iskolában hasonlóképen megünnepelték vértanuinak évfordulójának emléknapját.

Nagyváradon az aradi vértanuk emlékére az olasz templomban gyász istentiszteletet tartottak, a melyen, a nagy közönség-n kívül, ott volt az egész hivatalos Nagyvárad. Ott volt egy honvéd főhadnagy is.

Szegeden az ün. epies istentiszteletet a belvárosi plébánia-

templomban tartották, a melyen a honvéd-egylet és a városi hatóság testületileg meg jelent. Este a színházban disz-előadás volt.

Miskolcon a református templomban tartották meg az istentiszteletet, a melyen megjelentek: a városi hatóság Soltész Nagy Kálmán polgármester, a református főgimnázium az igazgató az izraelita iskolaszék Ixel Soma dr. főorvos vezetése mellett. A templomban Tóth Dániel lelkész mondott megható imát. A minorták templomában Szőke Dániel zárdafőnök czelebrált gyászmisét

Szabadka A ferenczrendiek templomában tartott gyászmisén a szabadkai dalegylet gyászadalokat énekelt. A misén az egész város hivatalos világa megjelent. Az izraelita templomban este rendeztek gyászünnepet.

Pozsony. A ferencziek templomában megtartott istentiszteleten Taller polgármester vezetése mellett a városi, Klempa alispán vezetése mellett a megyei tisztikar megjelent. A régi honvédek közt ottan volt Meszlényi ezredes, Kossut sógora is. Az egyházi ceremónia után a jelen voltak az orgona mellől állva énekelték a Hymnuszt.

Hódmezővásárhelyről két tudósítást is kaptunk. Ott az aradi vértanúk és Batthyányi vértanu halálának emléknapiját, ez alkalommal először ünnepezték. A gyászünnepélyt a hódmezővásárhelyi 1848-49-es honvédek egylete rendezte. Dél előtt 9 órakor a romkath. templomban gyásztisztisztelet tartatott, melyen a törvényhatóság tisztikara, a honvéd-egylet és nagyszámu közönség vett részt. Délután a főgimnáziumi „Petőfi” önképző kör tartott ünnepelet a gymnasium disztermében, melyen a honvéd-egylet s nagyszámu díszes közönség vett részt.

Este az öreg honvédek társas-vacsorát rendeztek, melyen elhatározták hogy magokat csoportképbén lefénnyképeztetik, s a képet beküldik a kolozsvári Orsz. Ereklye-Muzeumnak is, s hogy jövőben minden évben gondoskodjanak az a di gyász nap megünnepléséről.

Levelezés.

Székely-Fehérvár, 1893. okt. 1.

Tekintetes Szerkesztőség!

Az 1848—49. Történelmi Lapok 1893. évi augusztus hó 15-én megjelent 16. száma, véletlenségből csak ma jutott kezemhez

Vezércikkének 26-ik bekezdése csekély személyemre is hivatkozik, mintha Mikár Zsigmond honvéd-bajtársam védekezése végett, közbenjárásomat kikérte volna.

Mire nézve a tekintetes szerkesztőség jónak látta zárjel közzé tenni, a mint következik (l. T. L. m. é. f. 28. lap szerk. üzenetét).

Az üzenetet azonban, az olvasó-közönség tájékoztatása végett miért, miért nem? de nem közölte *)

Az előző években Mikár Zsigmond honvéd-bajtárs több igazságtalan megtámadásoknak volt célpontja, többek közt, hogy a honvéd-segélyezési ügyekben részrehajlóan jár el.

Mint hogy 1867. óta a honvéd-egyletek működésében tehetségem szerint közreműködtem és az állítások valótlanágáról meggyőződtem, saját iniciatívamból nyílt sisakkal kiindulva, nem annyira Mikár Zsigmond bajtárs védelmezése végett, hanem egyedül csak is az igazság érdekében nyilatkoztam és e nyilatkozatomat a T. L. tekintetes szerkesztőségéhez közlés végett beküldöttem.

Ezt azonban a T. L. tekintetes szerkesztősége ki nem adta és így elvágta az utat, hogy e nyilatkozatomhoz érdemileg — mint egyedüli illetékes forum — honvéd-bajtársaim hozzászólhattak volna.

E nyilatkozatom megírásáról Mikár Zsigmond bajtársam mit sem tudott, annál kevésbé való az, hogy erre felkért volna, mert ez saját egyéni ténykedésem volt, ezt tekintetes szerkesztőség honvéd-főtisztii becsületemre állítom.

Ezek után van szerencsém reprodukálni az 1892. évi márczius 1-én a Tört. L. 3 dik számában a 28. la-

*) Felesleges szószaporítás elkerülése végett, mintán a lap-példány az előfizetők kezei között meg van. Szerk.

pon megjelent és hozzám intézett szerkesztői üzenetet a Tört. Lapok jelenlegi olvasó-közönségének tájékoztathatása végett; a szerkesztői üzenet szóról-szóra ez:

„Előttünk és olvasóink előtt igazolják azt a férfit eddig kiváló működése és tettei Ha nyilatkozatát kiadnók, áránánk, annyival inkább, mert sem mi, sem olvasóink nem ismerik azokat az előzményeket, a melyek a nyilatkozat megírására alkalmat adtak. Ha pedig kommentárt fűznénk hozzá még inkább áránánk.”

Ezek előadása után kérem, de bizom lovagiasságában és igazságérzetében is, hogy jelen helyreigazító soraim egész terjedelmében a T. L. legközelebbi számában meg fognak jelenni.

Mert logikailag véve a dolgot, a Történelmi Lapok az utókor történetírójának támpontul csak akkor szolgálhatnak, ha azok közlései a személyeskedéstől és ellen-szenvtől mentek.**)

Honfui tisztelettel maradván

kész szolgálja
Urhegyi Gyula,
1848—49. főhadnagy.

**) A legnagyobb készséggel adjuk ki e felvilágosító s o-kat, jeléül annak, hogy a személyeskedéstől akár Mikárral, akár mással szemben teljesen tartózkodunk. Világosan bizonyítja ezt az is, hogy mikor ezt a szerk. üzenetet kiadtuk, néhány nappal megelőzőleg olyan hamisítást küldött be Mikár, a mit lapunk t. évi 166 oldal 8. kikezdésében ismertettünk s a mit akkor, ha a főhadnagy ur közleménye mellé állítva kiadunk, alaposan lerontotta volna a annak a hatását. Mi ennek és sok más dolog tudatában elismerőleg nyilatkoztunk Mikár igyekezetéről a t. évben a 10. oldalon, kiemeltük a s gelyezé néll elkövetett egy humanus tettét a 24. oldalon. Hogy az általa, hisszük betegsége miatt, tudva elkövetett nem igaz állítások, alatomosságok és méltatlan sértegetésekre hozzánk jött czáfolatokat kiadtuk, az ép oly természetes, mint a mily természetes a honvédek tiszta erkölcsi érzéke, melyet a szennynek, vagy erkölcsi foltnak legkisebb árnyalata sem szabad hogy érjen. Am állítják meg a Mikár által tudva elkövetett nem igaz mondasok és méltatlan sértegetések ellen közreadott hivatalos adatokat is elfogadható, pozitív tényekkel; mi készséggel közreadjuk, jeléül annak, hogy nem személyeskedünk, hanem tényeket kons atalunk. De a közp. bizottság czime alatt közre adott s lapunk 19 számában ismertetett igazolásnak nincs magva. Az frázisokkal töltött buborék, mely a hivatalos adatok előtt nyomtalanul szétpattan. Szerk.

A szabadságharc-szobor.

(Értekezlet a fővárosnál.)

Budapest, szept. 30.

Ma délután Gerlóczy Károly első alpolgármester elnökléte alatt ülés volt az új városházán, melyen nagyrészt szobrászok és építészek vettek részt.

Az elnök előadta, hogy a mai értekezletnek az a célja, hogy a szobor ügye művészileg is tisztázódjék. A pályázatra nagybecsű pályaművek érkeztek, s hogy mégis eredmény nem lett, annak oka az, hogy a művészek nem voltak tájékozva a költségekről s a szobor helye sem volt meghatározva. De örvendetes a pályázatnak az a tanúsága, hogy szobrászatunk olyan színvonalon áll, hogy ily nagy feladat megoldását nyugodtan bízhatjuk művészeinkre. Meg kell határozni: hová álltassék a szobor, mekkora összeg áll rendelkezésre, továbbá, hogy mily módon szereztessék meg a szobor tervezete s végül tisztába kell jönni a bírálás módjával. Főlemlitette azután az elnök, hogy fölmerült az az eszme, hogy nem lenne-e helyes egyelőre a szobornak csak főbb részét elkészíttetni, aztán a többit fokozatosan, hogy a szobor a milleniumi kiállításra elkészüljön. A hely dolgában egyrészt az új országház körül keletkező teret, másrészt az Andrássy-ut torkolatát szemelték ki.

Czobor Béla abban a véleményben van, hogy a szobornak legméltóbb helye a lebontandó Ujépület ama helyén volna, a hol az első felelős magyar miniszterium elnökének: Batthyány Lajosnak vére folyt a szabadságért.

Többek felszólalása után az értekezlet egyhangulag a mellett nyilatkozott, hogy a szabadságharc-szobor helyéül legalkalmasabbnak a lerombolandó Újépület helyén, az e czélra kihatandó térséget tartja.

E czélra azonban az eddig begyűlt 200,000 frt semmi körülmények között sem elégséges. De egyelőre nem gondoskodnak többről, majd ha a művészek elkészülnek a tervezettel, akkor, úgy vélik, ráérnek azzal törődni, hogy te-remsék elő a még szükséges összeget.

Végül még azt határozta a bizottság, hogy kettős pályázat lesz: először csak vázlatot kell benyújtani s a kiválasztott öt legjobb terv szűkebb pályázatra megy, az eleve összeállított jury elé, a melyben történelmi és műtörténelmi szakértők is lesznek. A pályázóknak is lesz a bíráló bizottságban képviselőjük. A vázlatok megbirálása a hazai fórumok útján történik, a kiválasztott öt pályaművet pedig — mint művészeti alkotást — a hazai jury-tagokon kívül meghívandó több külföldi művész is fölül fogja bírálni. A pályázatot az Újépület területének szabályozásakor fogják kihirdetni.

Honvéd-egyletek köréből.

Az ungvári honvéd-egylet szervezkedése.*)

F. é. augusztus hó 20-án dicső első apostoli királyunk nemzeti ünnepét szokott áhitattal megülvén, ezen szép alkalmat arra használta fel a sokáig szunnyadó honvéd-egylet, hogy új életre ébredt és a szokatlanul nagy számmal egybegyűlt bajtársak egyletünk élére eddigi alelnökünket *Nehrebeczky György* 1848—49. főhadnagyot, volt országy. képviselőt, a szent Gergely-rend lovagját elnökül megválasztotta, az ő ismert buzgóságától várva és remélve, hogy az egylet és a még élő bajtársak érdekét minden irányban lelkesen fogja támogatni és előmozdítani.

Az augusztus 29 diki ülésen négy elaggott, érdemekben gazdag, segélyre szorult honvédtiszt, illetve özvegy, segély- és nyugdíjgye tárgyaltatott és mivel igazolványaik és egyéb okmányaik rendben és teljesen hi-teleseknek találtattak, kérvényük pártolólag lettek az Országos Segélyező-Egylet-hez felterjesztve. Az alapszabályok átdolgozásával *Szomrúky István* és *Farkas Balázs* honvédtisztek bizattak meg. A régi iratok rendezése és leltározása iránt is intézkedés tétetett. Mindenesetre ör- vendetes jelenség, hogy a bajtársak rokonszenvesen tö-mörültek és egymással barátságosan érintkezve, a külvi-lág előtt is beigazolni igyekeznek, hogy őket együvé kapcsolja a barátság és honszeretet érzülete.

A beregmezei honvéd-egylet nyilatkozata a sze-gedi gyűlés érdekében.

Még mindig érkeznek czáfolatok a *szegedi* gyűlés nek Mikár által a központ nevében tudva elkövetett nem igaz állítások, alattomoságok és sértegetésekkel történt elejtése miatt. Egy újabb, mely a központnak szintén meg volt küldve, a következő:

Mélyen tisztelt Bajtársak!

Folyó évi szept. 21-ről kelt leveletekre, illetve az ahhoz mellékelt orsz. egytünk szept. 15-diki egyik fővárosi lapnak küldött válaszára: annak elől ges megemítésével, hogy a felmerült herce-hurczákat az 1848—49-diki honvéd bajtársak méltóságával összeegyeztetőnek nem tartom; tisztelettel kívánom tudomástokra hozni, hogy a mennyiben a vidékiek a szobor-leleplezési ügyek nap-jain afővárostól, vagy is inkább az ottani intézőktől h. de, tar-tózkodó, meg nem érdemelt fogadást tapasztaltunk; akkor midőn a vidék bármely városa szívesen ölel kebelére, ha falai között össze-

*) E levél eltévedt. Véletlenül csak most került kézhez. Azért késott. Szerk.

gyűlünk és az 1848—49. évi szabadságharcban tetteleg résztvettek nek, fővárosi vagy vidékiségünk felismertetése nélkül, multunkban szerzett érdemeink figyelembe tartásával: közügyünk barátságos intézhetésére, kellő tiszteletteljes fogadást és azokra kellő alkalom nyújtást rendeztet volna: midőn ezt jövőben is a vidéki vá-osok nemes, honfiai érzületüktől hiszem inkább elérhetőnek, a fővárosba ügyeink tárgyaltatását ezuttal mellőztetni óhajtom.

Ebből folyólag a további teendőink vizsgálására, a bajtársi in-dulatok és együvé tartozandóságok, titkolódzásoktól mentesebb szabad akaratok nyílvánthatásául ügyeink intézését czuttal vidé-ken, tehát legközelebb *Szegeden* tartom czélhoz vezetőbbnek: ezt pedig az arra keletkezett első határozat fentartásával annál inkább mivel az utóbbi határozatnak indokát — *Szeged* meliőzésére nézve — elégségesnek és igazottnak nem tekinthetem azért: mert az ottani polgármester változása folytán — meghívásuknak fentartá-sáról, vagy annak félrevetéséről és így az előbbi ülvös határozat-nak fentartásáról, aragy szükséges megváltoztatásáról, nevezett jó-akaratu tisztelt nemes vá-os törvényhatósága előlgesen és mint annak mellőzhetetlenül és multhatatlan történni kellett, értesítve vagy megkeresve sem volt.

Beregzász, 1893. okt. 5-én.

Honfiai tisztelettel

Ber'senyi Antal,

beregmezei 48—49. honvéd-egylet jegyzője.

Halálozások.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk ba-rátait kérjük: a halálozásokról szíveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gászjelentést az ereklye-muzcum számára esetről-esetre beküldeni.

Ledeni *Ambrózi Mihály* 1848—49. honvédtiszt és kir. tag Czelnin meghalt e hó elején.

Markovits István 1848—49-diki honvédhadnagy, hatvannolez éves korában elhunyt Szabadkán.

Reiner József dr., nyugalmazott törvényszéki orvos, 82 éves korában, e hó 3-án, meghalt Temesvárt. A meg-boldogult honvéd-törzsorvos volt a szabadságharcban s Orsovánál nagy segítségére volt Kossuth Lajosnak, hogy kimenekülhessen. (Budapesti Hirlap okt. 3.)

Szemle.

Egy evangélikus lelkész fogsága és élményei a szabadságharc idejéből. Irta Molczér Gyula, foly-tatásos czikk „A mi Otthonunk“ 30—34. és követ-kező számaiban, „Független Néplap“ aug. 25. száma közöl több rendbeli szép megemlékezést Kossuth névnapja alkalmából.

Az „Aranykönyv“ 200—208. oldala van mai számunkhoz mellékelve, tartalmazza a következők gyűjtéseit és adományait: Vén Mihály, ref. pap Bikfalvan 1 frt, Kelemen Tivadar, áll.-főnök Kis-Czell 5 frt, Bajusz János áll.-főnök Ajnácskő 5 frt, Keserű La-jos ref. lelkész Bogyiszló 1 frt 70 kr, Csák Aladár Peér (Szilágy.) 1 frt 50 kr, Kapácsi Dezső 5 frt, Moldován J Szepsi 5 frt, Lé-nárt József ref. pap Magyaró 1 frt 50 kr, Boda Vendel ref. lel-kész Thass 1 frt 30 kr, Pinczés János ref. lelkész Romete 3 frt 70 kr, Vetési Imre r. k. lelk. Jegénye 1 frt 40 kr, Dobray Kál-mán áll. előjáró Báld 3 frt 50 kr, Állomásképviselettség Belgrád 1 frt 20 kr, Állomásfőnök Nyárádtó 1 frt, Kissgyörgy Sándor r. k. lelkész Vargyas 2 frt, Pénzügyigazgatószág Brassó 5 frt, Borovits Károly p. ü. igazgató Nyiregyháza 3 frt 50 kr, Ilyés Endre lel-kész Mezőberény 50 kr, Eröss Sándor püéri biztos Nyirbátor 6 frt, Juhász Ferencz áll.-előjáró Karácsond 50 kr, Moldoványi Fe-rencz áll.-előjáró Kiszacs 2 frt 10 kr. Beke Ferencz áll.-előjáró Andrievci (Slavonie) 50 kr, Medgyaszay Gyula N.-Kun-Madaras 5 frt, Frisch Alajos áll.-főnök Bányon 1 frt 50 kr, Nagy Ábrahám ref. lelkész Vicze 1 frt 10 kr, Barabás Miklós ref. lelkész S.-Be-senyő 2 frt, Kovács Sándor ref. pap Tekefalva 1 frt, Zelechovszky Gyula pénzügyőri biztos Budapest 5 frt, Markovich kir. pénzügy-igazg Eger 2 frt, Dombi János unjt. lelkész Homoród-Szt. Márton 1 frt, Szele György ref. lelkész Tópe 40 kr, Bernith Lajos lelkész Tenke 50 kr, Ochring Albert plébános Kevérmes 5 frt. Ezekért a múzeum ez uton is hálás köszönetét nyilváníta.

Uttzás Lajos, Pap Sándor, Thuri Elekné, Imreh Sándor, Hegyesi Márton, Hlatkay Endre, Végh Bertalan, Kistelki Lévy Henrik, I-ső magyar általános biztosító társaság Budapest, Olvasó-egylet Al-Doboly, Orbay Dénes, Nuri-csán József, Molnár Zsigmond, Kaszinó Tasnád, Horváth József, Deák István, Vöcskonay László, Vasdi Gvosgyák Gábor, Lukácsi Miklós, Saaghy Lipót, Huba Alajos, Ipa-ros ifjuság Abony, Szigeti Sándor, Riha Jenő, Dániel Gábor, Endrődy János, Bihari Sándor, Pásztóhy Kálmán, Szánthó Gábor Sz.-Udvarhely, Karácsonyi Sándor, Albisi Pánczél János, Hirsch Jakab, Boromisza János, Benedek Ferencz, Inotai Abél, Doboczký Dezső, Árvai Lajos, Ko-réh Ferencz, Kardos Ferencz, dr. Horváth Ödön, dr. Balogh Sándor, Császár József, Cséfalvi Alajos, Balogh János, Számesz András, Bende Gábor, Makfalvi Ferencz, Kelemen János, Pándy István, Csiha Gábor, Kaszinó Szilágy-Somlyó, Lypták Nándor, br. Györfly Pál, B. Frich-beisz Gyula, Breuer Gusztáv, Guzmits Zsigmond, Hor-váth Boldizsár, K. Horváth István, Jurinics János, In-czédi Bertalan, Kolin József, Kiss Áron, László Ignác, Lantzky Sándor, Móra Karoly, Mezey Mihály, Fejérdi József, Nedeczky István, Pogány György, Pillich Ferencz, Persián Gerő, Razgha József, Sipos József, Ugron Láz-zárné, Udvardy Péter, Windt Lajos.

(Folytatjuk.)

Bekötési táblák az 1848 - 49. Történel-mi Lapok 1892. és 1893. évi folyamának bekö-tésére decz. 15-től kezdve, darabonként 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla díszes kiállítással készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája *vörös* angol vászon, az 1893. év folyam *táblája* fehér lesz. Az 1894. évfolyam táblája pe-dig zöld angol vászomból fog készülni. A m. é. folyam bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a f. é. folyamnál fehér) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló czimere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt dísz betűkkel a lap czime, a szer-kesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E fel-írást, a tábla szélein izléses fekete nyomású kör-zet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomású ékítmények foglaltatnak. A tábla sarkára az első lapon foglalt felírat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most ide-jében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájékozva legyünk a készitendő példányok számára nézve.

A m. vagy a f. é. folyamból a hiányzó szá-mokat kérjük november folyamán reklamálni, mert azon túl a felesleges példányokat, mint mutat-vány számokat szétküldi a kiadóhivatal. A kért számokat, a mennyiben azok rendelkezésre álla-nak, posta fordultával megküldi a kiadóhivatal. A m. é. folyamból, a mig esetleg után nyomás-nak a szüksége fel nem merül, a 2. és 6. sz. a f. évfolyamból pedig a 3. számtól fogytak el a felesleges példányok.

Kérelem: Szükségünk lévén a „Vasárnapi Ujság“ 1876. évf. 14. számára, valamint az 1888. évf. 46. számára, ugyszintén a „Pesti Napló“ 1878. évf. összes reggeli számaira, illetve — ha valakinek netalán a lap be lenne kötötve — az egész évfolyamra, továbbá a „Képes Családi Lapok“ 1887. évf. 43. sz., 1888. évf. 1., 26., 27. sz. és végül a „Magyar Ifjuság“ 1891. évf. 52. számára, kérjük t. olvasóinkat, kik e számokat eladni hajlandók, sziveskedjenek szerkesztőségünket mielőbb értesíteni. A kívántakat akár pénzért, akár cserében a „Vas. Ujság“ régebbi évfolya-mai más számaiért megveszi a Szerkesztőség.

HIRDETÉSEK.

Hazai iparcikkék | Kitűnő kolozsvári asztalos munkái

NAGY BUTORRAKTÁRI

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-utca 27.

Tisztelettel ajánljuk dusan berendezett **butorraktárunkat.** Kapható itt minden berendezés *jutányos áron, jótállás mellett.*

Dus választék *szőnyeg-, függöny-, kép-, tükör- és matrutzokban*

Amaz elvünk, hogy kevés **haszonnal** nagy forgalmat produkáljunk: életképesnek bizonyulván, *feltűnő olcsón árulhatunk.*

A *kárpitos-, asztalos-, mázó- és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakitást és javítást is elvállalunk.*

Tisztességes, pontos szolgálat, vidékre bérmentve.

Teljes tisztelettel:
Walton és Társa.

CZETZ PÉTER

első és legnagyobb temetkezési intézete egész Erdélyben Kolozsvárt.

Belközép-utca, Minorita-templom épülete.

Helybeli és vidéki temetések egy árban számít.

Az 1848-49-iki hírlapok.

(Hiányzó és felesleges példányok hirdetése.)

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeumban a szabadságharczi időben megjelent hírlapok rendezés alá vétettek. Az egyes lapok hiányzó számainak kiegészítésére fölkerjük az érdeklődő közönséget, hogy ez által muzeumunk teljes évfolyamok birtokába juthasson s a nagy napok emlékeif ez úton is megőrizhesse az utókor számára. Muzeumunk a kiegészítést, mint adományt hálával fogadja, és esetleg az egyes beküldött számokért készségesen megküldi a duplumok bármelyik számát, avagy kívánatra kabinet nagyságu vagy ennél nagyobb történelmi képeket.

„Közlöny“ 1848. évfolyamából hiányzik: a 176. 177. 179.

Duplum: 16. 17. 18. 24. 26-tól 45-ig, 47-től 90-ig, 91. 93. 95-től 109-ig, 11-től 115-ig, 116. 119. 143. 144. 159. 160. 163. 167. 170. 171. 178. 180. 182. 185. 190-tól 192-ig, 194-től 202-ig.

„Közlöny“ 1849. évfolyamából hiányzik: a 13. 146. 147. 149. 151. 153. 156. 159. 161-től a lap megszűntéig.

Duplum: 11. 15. 41-től 45-ig, 47. 49-től 57-ig, 59. 60. 62. 63. 65. 66. 68-tól 76-ig, 80. 81. 83. 84. 88. 89. 90. 92-től 96-ig, 98. 99. 103-tól 108-ig, 111-től 116-ig, 118-tól 123-ig, 126-tól 139-ig, 143.

„Alföldi Hírlap“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1-től—9-ig, 12. 14. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 25. 26. 29. 30. 31. 32-től 36-ig, 37-től—39-ig, 42. 47-től—50-ig, 51-től 54-ig, 65. 66. a lap megszűntéig. Duplum: 41. 43. 62. 60. 44. 64.

„Ellenőr“ 1848. évfolyamából: 5. 33-tól 44-ig, 45-től 52-ig, 54-től 59-ig, 61. 63-tól a lap megszűnt.

Duplum: 2. 32. 33. 45.

„Erdélyi Híradó“ 1848. évfolyamából: 1—337-ig, 338-tól 345-ig, 347-től végig hiányzik.

„Esti Lapok“ 1849. évfolyamából: 4. 6. 10. 32. 41. 67. 72. 74. sz. kívül mind.

„Életrépek“ 1848. évfolyam 21. 22. számon kívül mind hiányzik.

„Gemeinnützige Blätter“ 1848. évfolyam 27-ik számon kívül mind hiányzik.

„Honvéd“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1. 162. 180. 183. 197. 198. 199-től végig.

Duplum: 2-től 12-ig, 13-tól 150-ig, 151. 152. 153. 172. 173. 174. 184. 190.

„Hadi Lapok“ (megjelentve Csik-Szeredában) 7. számon kívül a többiek hiányoznak.

„Jelenkor“ 1848. évfolyamából hiányzik: 4—46-ig, 50—71-ig, 75-től végig hiányzik.

„Jövő“ 1848-ik évfolyamból: 1. 5—11-ig, 13—19-ig, 21—25-ig, 26-tól végig.

„Kossuth hírlapja“ 1848-ik évfolyamából hiányzik: a 9. 10. 11. 15. 16. 17. 21. 22. 23. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 32. 34-tól a 79-ig, 81. 82. 86-tól 120-ig, 122. 124. 125. 128. 129. 131. 133. 135. 137. 140. 141. Duplum: 120. 127. 132. 142. 147.

„Kolozsvári Lap“ 1849. évf. 1. 2. 5. 9. 7. 8. 9. 10. 11. 12 és 13.

„Kolozsvári Híradó“ 1848. évfolyamából:

1. 2. 3. 7. 11. 12. 18. 21. 28. 30. 31—35-ig, 36—54-ig, 56—77-ig, 79-től végig hiányzik.

„Komáromi Értesítő“ 1849. év folyamából hiányzik: 1-től 40-ig, 40-től végig. Datum 3.

„Komáromi Lapok“ 1849. évf. 1. 2. 3. 4-től 12-ig, 13. 14. 15. 16. 18-tól végig hiányzik.

„Kronstädter Zeitung“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1—5-ig; 19. 26. 29. 30. 31—40-ig, 45. 46. 49—66-ig, 68 től a lap megszűntéig.

„Köztársasági Lapok“ 1848 évf.: 3-tól végig.

„Márczius tizenötödike“ 1848. évfolyamból hiányzik: 1—40-ig, 41. 89. 93—196-ig, 198. 200. 201. 203. 206. 207. 209. 210. 215. 218. 219. 221. 226. 231. 236. 237. 240. 244. 246.

Duplum: 58. 63. 72. 81. 225. 233.

„Márczius tizenötödike“ 1849. évfolyamból: 1—44-ig, 46—58-ig, 60—67-ig, 68—81-ig, 82. 83. 86-től végig.

„Munkások Ujsága“ 1848. évf.-ból a 21-ik számon kívül mind hiányzik.

„Népbarátja“ 1848. évf. egészen hiányzik. — 1849. évf. 1. 7. 11. 12. 13. 15-től végig hiányzik.

„Nép Elem“ 1848. évfolyamából: 2-től végig hiányzik.

„Nemzeti“ (politikai hírlap) 1848. évfolyamból hiányzik: 1-től—48-ig 57. 58. 62. 79. 80. 81. 83. 85. 87. 88.

90. 92. 119. 120. 130. 132-től a lap megszűntéig.

„Pesti Hírlap“ 1848. évfolyamából: 1. 3. 10.

12. 16. 27. 33. 55. 56. 57. 62. 63. 64. 68. 69. 75. 77. 84. 82. 86. 92. 96. 171-ig, 177. 181. 190—194-ig, 196. 197. 198. 200-tól 208-ig, 210. 211-től 217-ig 218-tól 228-ig, 229-től 248-ig, 249. 251—272-ig, 1849. év 274-től 310-ig, 312-től 329-ig, 331. 333-tól végig. Duplum: 22. 34. 37-től 46-ig, 66. 95. 184.

„Respublica“ 1849. évf. hiányzik 2. 3. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17-től a lap megszűntéig.

„Szabadság“ 1849. évfolyamából a 12. számtól mind hiányzik. Datum 9. 12.

„Társalkodó“ 1848. évfolyamból: 1. szám: 3-tól—15-ig, 17—23-ig, 27-től a lap megszűntéig.

„Der Siebenbürger Bote“ 1848. évfolyamából: 1—3-ig, 5—13-ig, 18—82-ig, 83. 84. 85. 86. 88. 89. 132. 133. 138 től végig. Duplum: 135.

„Der Siebenbürger Bote“ 1849. évfolyamból: 2—6-ig, 7—15-ig, 16. 17. 20. 21. 28. 29. 32—38-ig, 40. 41. 44. 46. 47. 50—55-ig, 58—61-ig, 63. 67—87-ig, 88—95-ig, 100. 111. 117. 130. 137—139-ig, 141—153-ig, 161. 165—167-ig, 175—180-ig, 181-től végig hiányzik. Duplum: 22. 28. 31. 108. 116. 118. 125. 134. 162.

„Siebenbürger Wochenblatt“ 1849. évfolyam a 22. számon kívül mind hiányzik.

„Transilvania“ 1848. évfolyamából: 1—70-ig, 73. 82. 83. 84. 85. 92. 93. 95. 97. 98. 99.

101-től végig hiányzik.